

СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК АКТ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Конституційно-правові основи здійснення судової влади закладено у Конституції України, яка у ст. 124 встановлює, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції, судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України [1]. Аналізуючи зміст даних конституційних норм, можна зробити висновок, що судові рішення будь-якого суду є свідченням реалізації державної судової влади, офіційним документом, правозастосовчим, процесуальним актом, що містить розпорядження щодо застосування норм права по справі, що розглядається судом.

Однією із засад судочинства ст. 129 Конституції України закріплено принцип обов'язковості судових рішень, який також підтверджений Законом України від 7 липня 2010 р. “Про судоустрій і статус суддів” [7] та процесуальними кодексами. Водночас відсутній єдиний підхід до розуміння даного принципу у вітчизняному законодавстві.

Суд, здійснюючи правосуддя з метою охорони та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, інших суб'єктів правовідносин, вирішує по суті різноманітні питання, пов'язані з визнанням наявності чи відсутності тих чи інших прав та обов'язків, присудженням майна, встановленням фактів, які мають юридичне значення тощо. Така багатогранність діяльності суду, його повноважень у вітчизняному судочинстві призвела до різноманітності видів судових актів, які суд ухвалює в процесі здійснення правосуддя. Тобто судові органи України ухвалюють різні за назвою і правовим змістом рішення.

Разом із тим, серед науковців відсутнє єдине розуміння поняття судового рішення, що обумовлюється використанням у різних видах вітчизняного судочинства відповідно до чинного процесуального законодавства різних назв правозастосовчих актів, що приймаються судами на різних стадіях судового процесу.

На даний час суттєві зміни в процесуальному законодавстві викликані прагненням законодавця вдосконалити процес судового захисту прав і законних інтересів громадян та пристосувати національне законодавство до вимог світових та європейських стандартів, що потребує вироблення нових підходів до класифікації рішень суду та пристосування існуючих до правових реалій сьогодення. У даному контексті важливе значення має розмежування таких понять, як “рішення суду” і “судове рішення”, адже на перший погляд вони мають синонімічне значення, однак по суті вони мають різний зміст.

Відповідно до чинного законодавства до судових рішень належать: у конституційному судочинстві – рішення, висновки і ухвали Конституційного Суду України (ст. 48, 50, 51, 61, 62 Закону України “Про Конституційний Суд України”) [6]; у цивільному судочинстві – ухвали, рішення, постанови суду та судові накази судді (ст. 208, 95 Цивільного процесуального кодексу України) [2]; у господарському судочинстві – рішення, ухвали і постанови суду (ст. 4⁵ Господарського процесуального кодексу України) [3]; у адміністративному

судочинстві – постанови та ухвали суду (ст. 158 Кодексу адміністративного судочинства України) [4]; у кримінальному судочинстві – вироки та ухвали суду (ст. 369 Кримінального процесуального кодексу України) [5].

Залежно від виду судочинства судові рішення розмежовуються на види: судові рішення в цивільному судочинстві, судові рішення в господарському судочинстві, судові рішення в адміністративному судочинстві, судові рішення в кримінальному судочинстві та судові рішення в конституційному судочинстві, що відповідає конституційному їх визначенню, передбаченому ст. 124 Конституції України [1].

Процесуальне законодавство передбачає вимоги до форми і змісту судового рішення. Воно має бути викладене письмово, а за змістом відповідати вимогам, зазначеним у законі, підписане усім складом суду, що брав участь у його постановленні. За колегіального розгляду справи суддя, який не згодний з рішенням, після його підписання має право викласти свою окрему думку у письмовій формі, що долучається до справи. Судове рішення у порядку, який встановлено у законі, може бути оскаржене до апеляційних та касаційних судів. Закон України “Про доступ до судових рішень” визначає порядок доступу до судових рішень та ведення Єдиного державного реєстру судових рішень [8]. Тобто судові рішення є поняттям, що узагальнює усі рішення всіх судів, незалежно від виду судочинства.

Отже, як свідчать результати правового аналізу, поняття “судове рішення” є ширшим за змістом у порівнянні із поняттям “рішення суду”, оскільки включає як рішення суду, так і інші акти правосуддя, такі як ухвала, постанова суду (ст. 4⁵ Господарського процесуального кодексу (ГПК) України) [3]. Так, у науковій літературі зазначається, що термін “рішення” використовується іноді як узагальнюючий відносно всіх процесуальних актів, які ухвалюються судовими органами, тобто в значенні суджень суду у всіх питаннях, віднесених до його компетенції незалежно від форми його вираження [9, с. 204].

Грабильников А. В. зробив висновок, що використання терміна “судове рішення” як узагальнюючого для всіх актів суду є характерним не тільки для господарського процесуального законодавства. Така сама ситуація існує і в цивільному, адміністративному, кримінальному процесі. Такий стан речей можна пояснити прагненням законодавця уніфікувати термінологію, яка використовується в різних видах судочинства щодо до актів судової влади [11, с. 81]. Проте ситуацію, зазначає Андронов І. В., коли практично одне й те саме найменування використовується для позначення родового і видового понять, не можна вважати вдалою. Крім того, плутанина в термінології може призвести до різного тлумачення тих чи інших норм закону [9, с. 205].

Ми погоджуємось з тим, що використання одного найменування для позначення родового і видового понять не можна вважати вдалим. На підтвердження цього можна навести розмежування понять “судове рішення” і “рішення суду”, визначене у Великому енциклопедичному словнику, виданому Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького [10, с. 781, 870].

Підсумовуючи, варто наголосити на слушності науково-практичної позиції Кота О. В. [12, с. 9] стосовно того, що в процесуальному законодавстві України і в юридичній літературі відсутній єдиний термін, яким позначаються акти, що виносяться господарським судом. У зв'язку з цим, доцільно у Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень замінити термін “судове рішення” терміном “судовий акт”, що дозволить уніфікувати визначення родового поняття всіх актів органів судової влади незалежно від форми судочинства

(конституційного, адміністративного, господарського, цивільного чи кримінального), і надалі іменувати Єдиний державний реєстр судових рішень Єдиним державним реєстром судових актів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/page3>
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
6. Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 № 422/96-ВР із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80>
7. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 07.07.2010 № 2453-VI із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>
8. Закон України “Про доступ до судових рішень” від 22.12.2005 № 3262-IV із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>
9. Андронов І. В. Питання класифікації рішень суду в цивільному процесі України / І. В. Андронов // Університетські наукові записки. – 2006. – № 3–4 (19–20), с. 204–207.
10. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2007. – 992 с.
11. Грабильников А. В. Конституційно-правові основи судового рішення як акту судової державної влади / А. В. Грабильников // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія “Юридичні науки”. – 2011. – №1(1). – С. 80–84.
12. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України: автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.04 / О. В. Кот ; Н.-д. ін-т приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. – К., 2011. – 21 с.